

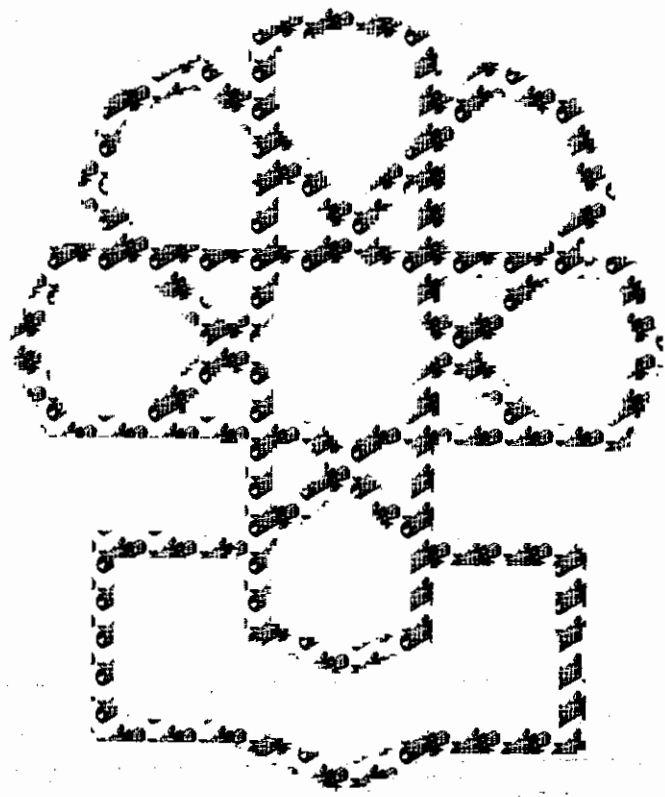
۹۷۵
۴

چکیده تفریح بودجه سال ۱۳۷۰

(به همراه مروری بر عملکرد سالهای ۷۱، ۷۲ و ۷۳)

از سری گزارشهای بودجه ۷۵ - شماره (۱۱)

کار: گروه بودجه

این گزارش به تقاضای جناب آقای دکتر عباسپور
عضو هیأت رئیسه انجام پذیرفته است.

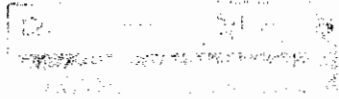
معاونت پژوهشی

آذرماه ۱۳۷۴

کد گزارش: ۱۶۰۰۹۷۵

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع رسانی
شماره: ۳۸۱۸
تاریخ: ۱۳۷۵ / ۷ / ۲۴

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه ویژه کارشناسی بودجه ۷۵ را با وسعتی بیشتر نسبت به سال گذشته فعال نموده است. گزارش‌های مفصل این گروه پس از نهایی شدن، تلخیص گردیده و در اختیار کمیسیون‌ها و نمایندگان محترم قرار می‌گیرد. ضمناً کارشناسان گروه مذکور در جلسات کمیسیون تلفیق در هر مورد (تبصره یا کلیات بودجه) توضیحات لازم را حسب تقاضا، عرضه می‌نمایند. امید است نتایج مذکور بتواند در راستای تقویت ساختار بودجه‌ای و ارتقای بهره‌وری از منابع مؤثر باشد. انشاءالله

فهرست مطالب

نکات برجسته

مقدمه

بخش الف: خلاصه گزارش تفریح بودجه سال ۱۳۷۰

بخش ب: مقایسه عملکرد و قانون بودجه سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳

بخش ج: جمع بندی و نتیجه گیری

منابع و مأخذ

* آخرین گزارش تفریغ بودجه کشور که انتشار یافته مربوط به سال ۱۳۷۰ بوده که در سال ۱۳۷۳ منتشر شده است، حال آنکه طبق قانون دولت مکلف به تهیه گزارش تفریغ بودجه هر سال حداکثر تا دی ماه سال بعد آن است.

* در سال ۱۳۷۰، ۹۱/۷ درصد از درآمدهای عمومی پیش‌بینی شده در قانون بودجه وصول شده است.

* درصد تحقق درآمدهای مالیاتی، نفت و گاز و فروش کالا و خدمات در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۱۱۶/۵، ۷۸/۵ و ۸۲/۵ درصد بوده است.

* بر اساس پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۰، ۱۰۷ شرکت دولتی موظف به پرداخت مالیات بوده‌اند اما در عمل فقط ۳۵ شرکت آنهم به میزانی کمتر از مبلغ پیش‌بینی شده، مالیاتهای تکلیفی خود را پرداخت نموده‌اند.

* درآمدهای اختصاصی دولت در حدود ۴۳/۵ درصد بیشتر از پیش‌بینی تحقق یافته که علت آن وصول درآمد حاصل از حق بیمه و درآمدهای متفرقه به میزان ۸۰ درصد بیشتر از پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۰ بوده است.

* در سال ۱۳۷۰، فقط برای ۲۳ درصد اعتبارات جاری متمرکز صورت‌حساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده است. ۷۷ دستگاه متمرکز حسابی در مورد اعتبارات جاری خود نداده‌اند.

فقط برای ۳۳/۶ درصد اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت متمرکز صورت‌حساب در موعد مقرر ارائه شده است. ۳۷ شرکت دولتی که بخشی از این اعتبارات را دریافت داشته‌اند، صورت‌حساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه ننموده‌اند.

در این سال همچنین فقط بابت ۹/۳ درصد اعتبارات از محل درآمدهای اختصاصی صورت‌حساب ارائه گردیده است.

* از ۳۳۴ شرکت دولتی که در سال ۱۳۷۰ از بودجه دولت استفاده نموده‌اند، تنها ۴۳ شرکت صورت‌حسابهای مالی خود را در موعد مقرر ارائه و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده‌اند. این شرکتها فقط ۸/۷۵ درصد از کل درآمدهای شرکتهای دولتی را در اختیار داشته‌اند.

* از بین ۱۰ بانک مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۷۰، فقط بانک مرکزی صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده است. ۶ بانک نیز فقط صورتهای مالی خود را (البته نه در موعد مقرر) تهیه کرده‌اند.

* استفاده از وام خارجی در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ پیش‌بینی نشده بود ولیکن شرکتهای پتروشیمی و هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران از وام خارجی استفاده که معادل ریالی آن به ترتیب مبالغ ۷۱۹ و ۲۳۳ میلیون ریال (در مجموع حدود یک میلیارد ریال) بوده است.

* در سال ۱۳۷۰، شرکتهای دولتی و بانکهایی که صورتحساب مالی خود را تهیه کرده‌اند، ۹۲۶/۵ درصد بیشتر از مبلغ در نظر گرفته شده برای سرمایه در گردش (داراییهای جاری) را به این منظور اختصاص داده‌اند.

* از ملاحظه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ مشخص می‌شود که عدم ارائه یا تاخیر در ارائه صورتهای دریافت و پرداخت دستگاههای اجرایی سبب گردیده که به هیچ وجه این گزارش از جامعیت لازم برخوردار نباشد.

* گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ نشان می‌دهد که عملکرد دستگاههای اجرایی مطابقت چندانی با مصوبات قانون بودجه سال مزبور ندارد.

* در سال ۱۳۷۱، ۹۰/۹ درصد از درآمد عمومی، ۱۲۴/۵ درصد از درآمدهای اختصاصی نسبت به پیش‌بینی، در قانون بودجه وصول گردیده است.

* در سال ۱۳۷۱، حدود ۹۰ درصد از درآمدهای دولت از محل درآمدهای مالیاتی و نفت و گاز تأمین شده است که به ترتیب ۱۰۴/۶ و ۹۹/۸ درصد نسبت به مبالغ پیش‌بینی وصول شده‌اند.

* علت افزایش وصولی از محل درآمدهای اختصاصی دولت، به افزایش ۴۶/۵ درصدی در وصول درآمدهای حاصل از حق بیمه و کمکهای دریافتی و ... (نسبت به پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۱) بر می‌گردد.

* هزینه‌های صرف شده از محل درآمد عمومی در سال ۱۳۷۱ حدود ۸۶ درصد مبلغ مصوب و از محل درآمدهای اختصاصی، حدود ۳۰ درصد بیشتر از مبلغ مصوب بوده است.

* در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳، تنها ۸۶/۵ درصد از درآمدهای عمومی

وصول شده، در حالی که درآمدهای اختصاصی ۲ درصد بیشتر از مبلغ قانون بودجه، وصول شده است.

* کاهش وصول درآمد از بخش‌های مالیاتی، فروش کالا و خدمات و حق بیمه از عوامل مهم عدم تحقق کامل درآمدهای عمومی مصوب سال ۱۳۷۲ بوده است.

* در سال ۱۳۷۳، ۹۸/۵ درصد از درآمدهای عمومی مصوب و ۸۰/۲ درصد از درآمدهای اختصاصی پیش‌بینی شده در قانون بودجه وصول شده است.

* در سال ۱۳۷۳، در حالی که وصول درآمد از بخش نفت و گاز حدود ۲۱/۷ درصد بیشتر از پیش‌بینی قانون بودجه بوده، تنها ۷۰/۸ درصد درآمدهای مالیاتی مصوب قانون بودجه وصول گردیده است.

* در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳، کاهش وصولی از محل درآمدهای عمومی باعث کاهش اعتبارات عمرانی شده، ولی اعتبارات جاری تغییری نیافته است.

* دلیل عمده عدم تهیه گزارشهای تفریغ بودجه سنواتی در موعد مقرر، بیشتر از هر چیز ناشی از عدم ارائه و یا ارائه ناقص و با تأخیر گزارشها و اسناد و مدارک لازم از سوی دستگاههای اجرایی می‌باشد.

* در مجموع ملاحظه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ و حتی گزارشهای عملکرد بودجه سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ بیانگر عدم تحقق مصوبات و اهداف قانونگذار در مرحله اجرا است.

* بدون تردید نظارت بر اجرای مصوبات قوانین بودجه سنواتی از اهمیت فراوانی برخوردار است، در واقع پس از تلاش فراوانی که در راستای بررسی و تصویب قانون صورت می‌گیرد بایستی بر اجرای آن تأکید داشت که گزارشهای تفریغ بودجه تحقق یا عدم تحقق این امر را به خوبی نمایان می‌سازد.

* پیشنهاد می‌شود نمایندگان محترم مجلس بر تهیه به موقع و کامل گزارشهای تفریغ بودجه تأکید ورزند که قدر مسلم تحقق این امر گام بسیار موثری در جهت انضباط مالی و اقتصادی خواهد بود.

انگیزه اصلی تهیه این گزارش، پرسش یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی مبنی بر «تعیین میزان اجرای مصوبات قانون بودجه سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ توسط دولت و دستگاههای اجرایی» بوده است. پاسخ‌گویی به پرسش مزبور حداقل مستلزم تهیه گزارشهای تفریغ بودجه برای سالهای مورد نظر و ارائه اطلاعات کامل از سوی دستگاههای اجرایی در خصوص نحوه و میزان اجرای هر یک از تبصره‌های بودجه است.

در انطباق با اصل ۵۵ قانون اساسی و مطابق قانون دیوان محاسبات و قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب، دولت مکلف است هر سال تا پایان دی ماه لایحه تفریغ بودجه سال قبل را تهیه و به همراه اسناد و مدارک لازم جهت بررسی به دیوان محاسبات ارسال نماید و دیوان محاسبات پس از رسیدگی لازم، لایحه فوق را جهت تصویب به مجلس محترم تقدیم نماید. طبق قانون اساسی این گزارش بایستی به اطلاع عموم نیز برسد.

علی‌رغم تأکید قانون، آخرین گزارش تفریغ بودجه منتشر شده مربوط به سال ۱۳۷۰ بوده که در آذرماه سال ۱۳۷۳ در مجلس شورای اسلامی قرائت گردیده است. بدین ترتیب در عمل امکان پاسخگویی به پرسش فوق میسر نیست زیرا از یک طرف تهیه گزارش تفریغ بودجه از توان یک مؤسسه پژوهشی خارج و حسب قانون به عهده دولت (وزارت امور اقتصادی و دارایی) است. و از طرف دیگر پاسخ پرسش فوق مستلزم در دست داشتن اطلاعات به مراتب وسیعتر است.

در هر حال در ادامه، خلاصه‌ای از آخرین تفریغ بودجه کشور (سال ۱۳۷۰) آورده شده است که جهت نشان دادن وضعیت اجرای مصوبات مجلس شورای اسلامی در قانون بودجه سال ۱۳۷۰، می‌تواند مفید باشد. پس از آن در بخش دوم مقایسه قانون و عملکرد بودجه عمومی دولت (بخش درآمدها و هزینه‌ها) در سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ ارائه گردیده است که اگرچه گویای میزان اجرای مصوبات قانون بودجه نیست ولی، حداکثر اطلاعاتی است که در این زمینه (تاکنون) منتشر شده است و می‌تواند تا حدی میزان انطباق یا انحراف از قانون بودجه را در سالهای مزبور نشان دهد. اما برای مشخص نمودن میزان اجرای مصوبات قانون بودجه همانطور که اشاره شد نیاز به تهیه گزارش تفریغ بودجه و حتی ارائه اطلاعات و اسنادی به مراتب فراتر از آن می‌باشد که امید است با تأکید نمایندگان محترم مجلس گزارشهای تفریغ بودجه با سرعت بیشتری در موعد مقرر تهیه و منتشر گردد تا نظارت بر اجرای مصوبات بودجه بسیار کاملتر صورت گرفته و دستگاههای اجرایی ذی‌ربط مکلف به ارائه گزارشات مربوط به چگونگی و میزان اجرای مصوبات مرتبط گردند.

بخش الف: خلاصه تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰

قسمت اول - درآمدها

درآمدهای عمومی و اختصاصی توسط دستگاههای اجرایی در سراسر کشور وصول می‌گردد ولی، در بودجه کل کشور به صورت متمرکز درج می‌شود. لذا، انطباق وصولی دستگاهها با قانون غیر ممکن بوده

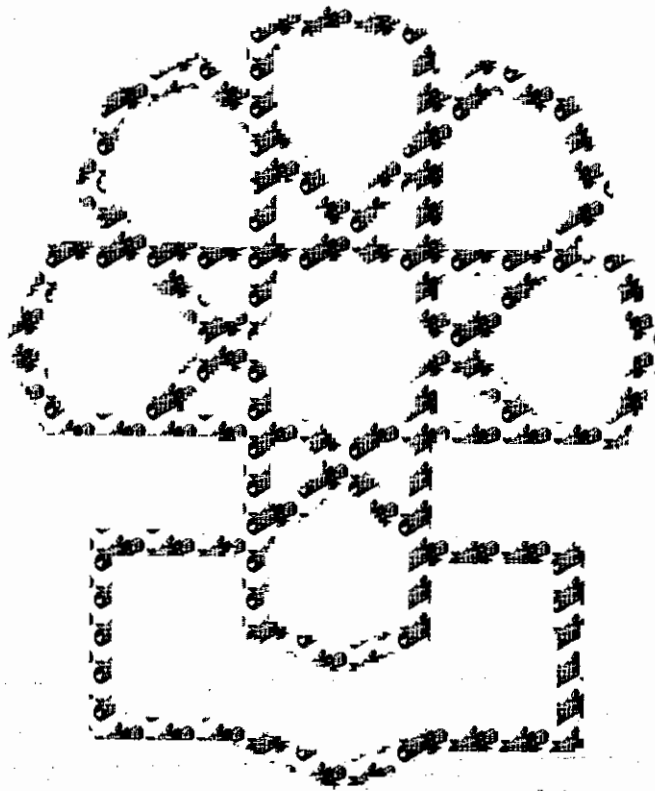
۹۷۵
۴

چکیده تفریح بودجه سال ۱۳۷۰

(به همراه مروری بر عملکرد سالهای ۷۱، ۷۲ و ۷۳)

از سری گزارشهای بودجه ۷۵ - شماره (۱۱)

معاونت پژوهشی

آذرماه ۱۳۷۴

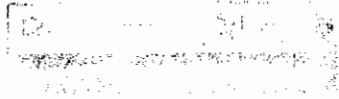
کار: گروه بودجه

این گزارش به تقاضای جناب آقای دکتر عباسپور
عضو هیأت رئیسه انجام پذیرفته است.

کد گزارش: ۱۶۰۰۹۷۵

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع رسانی
شماره: ۳۸۱۸
تاریخ: ۱۳۷۵ / ۷ / ۲۴

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه ویژه کارشناسی بودجه ۷۵ را با وسعتی بیشتر نسبت به سال گذشته فعال نموده است. گزارش‌های مفصل این گروه پس از نهایی شدن، تلخیص گردیده و در اختیار کمیسیون‌ها و نمایندگان محترم قرار می‌گیرد. ضمناً کارشناسان گروه مذکور در جلسات کمیسیون تلفیق در هر مورد (تبصره یا کلیات بودجه) توضیحات لازم را حسب تقاضا، عرضه می‌نمایند. امید است نتایج مذکور بتواند در راستای تقویت ساختار بودجه‌ای و ارتقای بهره‌وری از منابع مؤثر باشد. انشاءالله

فهرست مطالب

نکات برجسته

مقدمه

بخش الف: خلاصه گزارش تفریح بودجه سال ۱۳۷۰

بخش ب: مقایسه عملکرد و قانون بودجه سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳

بخش ج: جمع بندی و نتیجه گیری

منابع و مأخذ

* آخرین گزارش تفریغ بودجه کشور که انتشار یافته مربوط به سال ۱۳۷۰ بوده که در سال ۱۳۷۳ منتشر شده است، حال آنکه طبق قانون دولت مکلف به تهیه گزارش تفریغ بودجه هر سال حداکثر تا دی ماه سال بعد آن است.

* در سال ۱۳۷۰، ۹۱/۷ درصد از درآمدهای عمومی پیش‌بینی شده در قانون بودجه وصول شده است.

* درصد تحقق درآمدهای مالیاتی، نفت و گاز و فروش کالا و خدمات در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۱۱۶/۵، ۷۸/۵ و ۸۲/۵ درصد بوده است.

* بر اساس پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۰، ۱۰۷ شرکت دولتی موظف به پرداخت مالیات بوده‌اند اما در عمل فقط ۳۵ شرکت آنهم به میزانی کمتر از مبلغ پیش‌بینی شده، مالیاتهای تکلیفی خود را پرداخت نموده‌اند.

* درآمدهای اختصاصی دولت در حدود ۴۳/۵ درصد بیشتر از پیش‌بینی تحقق یافته که علت آن وصول درآمد حاصل از حق بیمه و درآمدهای متفرقه به میزان ۸۰ درصد بیشتر از پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۰ بوده است.

* در سال ۱۳۷۰، فقط برای ۲۳ درصد اعتبارات جاری متمرکز صورت‌حساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده است. ۷۷ دستگاه متمرکز حسابی در مورد اعتبارات جاری خود نداده‌اند.

فقط برای ۳۳/۶ درصد اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت متمرکز صورت‌حساب در موعد مقرر ارائه شده است. ۳۷ شرکت دولتی که بخشی از این اعتبارات را دریافت داشته‌اند، صورت‌حساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه ننموده‌اند.

در این سال همچنین فقط بابت ۹/۳ درصد اعتبارات از محل درآمدهای اختصاصی صورت‌حساب ارائه گردیده است.

* از ۳۳۴ شرکت دولتی که در سال ۱۳۷۰ از بودجه دولت استفاده نموده‌اند، تنها ۴۳ شرکت صورت‌حسابهای مالی خود را در موعد مقرر ارائه و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده‌اند. این شرکتها فقط ۸/۷۵ درصد از کل درآمدهای شرکتهای دولتی را در اختیار داشته‌اند.

* از بین ۱۰ بانک مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۷۰، فقط بانک مرکزی صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده است. ۶ بانک نیز فقط صورتهای مالی خود را (البته نه در موعد مقرر) تهیه کرده‌اند.

* استفاده از وام خارجی در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ پیش‌بینی نشده بود ولیکن شرکتهای پتروشیمی و هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران از وام خارجی استفاده که معادل ریالی آن به ترتیب مبالغ ۷۱۹ و ۲۳۳ میلیون ریال (در مجموع حدود یک میلیارد ریال) بوده است.

* در سال ۱۳۷۰، شرکتهای دولتی و بانکهایی که صورتحساب مالی خود را تهیه کرده‌اند، ۹۲۶/۵ درصد بیشتر از مبلغ در نظر گرفته شده برای سرمایه در گردش (داراییهای جاری) را به این منظور اختصاص داده‌اند.

* از ملاحظه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ مشخص می‌شود که عدم ارائه یا تاخیر در ارائه صورتهای دریافت و پرداخت دستگاههای اجرایی سبب گردیده که به هیچ وجه این گزارش از جامعیت لازم برخوردار نباشد.

* گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ نشان می‌دهد که عملکرد دستگاههای اجرایی مطابقت چندانی با مصوبات قانون بودجه سال مزبور ندارد.

* در سال ۱۳۷۱، ۹۰/۹ درصد از درآمد عمومی، ۱۲۴/۵ درصد از درآمدهای اختصاصی نسبت به پیش‌بینی، در قانون بودجه وصول گردیده است.

* در سال ۱۳۷۱، حدود ۹۰ درصد از درآمدهای دولت از محل درآمدهای مالیاتی و نفت و گاز تأمین شده است که به ترتیب ۱۰۴/۶ و ۹۹/۸ درصد نسبت به مبالغ پیش‌بینی وصول شده‌اند.

* علت افزایش وصولی از محل درآمدهای اختصاصی دولت، به افزایش ۴۶/۵ درصدی در وصول درآمدهای حاصل از حق بیمه و کمکهای دریافتی و ... (نسبت به پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۱) بر می‌گردد.

* هزینه‌های صرف شده از محل درآمد عمومی در سال ۱۳۷۱ حدود ۸۶ درصد مبلغ مصوب و از محل درآمدهای اختصاصی، حدود ۳۰ درصد بیشتر از مبلغ مصوب بوده است.

* در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳، تنها ۸۶/۵ درصد از درآمدهای عمومی

وصول شده، در حالی که درآمدهای اختصاصی ۲ درصد بیشتر از مبلغ قانون بودجه، وصول شده است.

* کاهش وصول درآمد از بخش‌های مالیاتی، فروش کالا و خدمات و حق بیمه از عوامل مهم عدم تحقق کامل درآمدهای عمومی مصوب سال ۱۳۷۲ بوده است.

* در سال ۱۳۷۳، ۹۸/۵ درصد از درآمدهای عمومی مصوب و ۸۰/۲ درصد از درآمدهای اختصاصی پیش‌بینی شده در قانون بودجه وصول شده است.

* در سال ۱۳۷۳، در حالی که وصول درآمد از بخش نفت و گاز حدود ۲۱/۷ درصد بیشتر از پیش‌بینی قانون بودجه بوده، تنها ۷۰/۸ درصد درآمدهای مالیاتی مصوب قانون بودجه وصول گردیده است.

* در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳، کاهش وصولی از محل درآمدهای عمومی باعث کاهش اعتبارات عمرانی شده، ولی اعتبارات جاری تغییری نیافته است.

* دلیل عمده عدم تهیه گزارشهای تفریغ بودجه سنواتی در موعد مقرر، بیشتر از هر چیز ناشی از عدم ارائه و یا ارائه ناقص و با تأخیر گزارشها و اسناد و مدارک لازم از سوی دستگاههای اجرایی می‌باشد.

* در مجموع ملاحظه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ و حتی گزارشهای عملکرد بودجه سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ بیانگر عدم تحقق مصوبات و اهداف قانونگذار در مرحله اجرا است.

* بدون تردید نظارت بر اجرای مصوبات قوانین بودجه سنواتی از اهمیت فراوانی برخوردار است، در واقع پس از تلاش فراوانی که در راستای بررسی و تصویب قانون صورت می‌گیرد بایستی بر اجرای آن تأکید داشت که گزارشهای تفریغ بودجه تحقق یا عدم تحقق این امر را به خوبی نمایان می‌سازد.

* پیشنهاد می‌شود نمایندگان محترم مجلس بر تهیه به موقع و کامل گزارشهای تفریغ بودجه تأکید ورزند که قدر مسلم تحقق این امر گام بسیار موثری در جهت انضباط مالی و اقتصادی خواهد بود.

به ویژه آنکه بسیاری از دستگاهها از جمله وزارت امور اقتصادی و دارایی درآمدهای وصولی را در صورت حسابهای دریافت و پرداخت درج نمی نمایند. در این صورت هیچ گونه کنترل مؤثری نمی تواند از طرف دیوان محاسبات کشور صورت پذیرد. درج درآمدها به صورت متمرکز و وصول آن توسط دستگاههای غیر متمرکز و همچنین عدم درج اطلاعات کامل مربوط به وصول درآمدها در صورت حسابهای دریافت و پرداخت از اشکالات اساسی سیستم مالی کشور بوده و مشکلی عمده در راه تهیه تفریغ بودجه اعلام می شود.

فصل اول - درآمدهای عمومی

۱- پیش بینی می شد که در سال ۱۳۷۰ مبلغ (۸,۶۸۴,۲۷۳) میلیون ریال درآمد عمومی وصول شود که در عمل ۸/۳ درصد کمتر از پیش بینی بالغ بر مبلغ ۷,۹۶۳,۹۳۶ میلیون ریال وصول شده است. درآمدهای حاصل از اصل و بهره و امها و سود حاصل از سرمایه گذاری دولت در داخل و خارج از کشور و درآمدهای مالیاتی به ترتیب با ۱۶/۷۲ و ۱۶/۴۷ درصد بیشتر از رقم پیش بینی شده، نقش تعیین کننده ای در نزدیک نمودن وصولی درآمد عمومی با پیش بینی داشته است و بر عکس درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت و نفت و گاز به ترتیب ۴۳/۳۴ و ۲۱/۸ درصد کمتر از پیش بینی وصول شده است.

۲- نرخ دلار در بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور، برابر نرخ رسمی بانک جمهوری اسلامی ایران در آن سال محاسبه شده که بر اساس آن، درآمد حاصل از صادرات و فروش نفت و فراورده ۱,۳۲۸,۵۹۵ میلیون ریال برآورد و درآمد حاصل از فروش ارز با نرخ ترجیحی نیز مبلغ ۳,۰۳۰,۸۰۰ میلیون ریال پیش بینی گردیده بود لذا، درآمد دولت از بابت استخراج و فروش نفت و گاز بالغ بر ۴,۳۵۹,۳۹۵ میلیون ریال پیش بینی شده که ۵۰/۲ درصد بودجه عمومی را شامل می گردید. همچنین سهم فروش ارز ترجیحی در بودجه عمومی ۳۴/۹ درصد برآورد شده بود.

درآمد وصول شده بابت صادرات و فروش نفت و گاز در سال ۱۳۷۰ بالغ بر ۱,۰۳۸,۶۷۰ میلیون ریال است که درصد تحقق آن ۷۸/۲ درصد می باشد. همچنین درآمد حاصل از فروش ارز با نرخ ترجیحی نیز برابر ۲,۵۱۰,۶۹۰ میلیون ریال است. و درصد تحقق آن ۸۲/۸ درصد بوده بنابراین سهم درآمد حاصل از استخراج و فروش نفت و گاز در بودجه عمومی دولت ۴۴/۵۷ درصد گردیده است.

۳- وصول مالیات بر واردات با ۸۴/۵ درصد بیش از پیش بینی و وصول مالیات بر ثروت با ۳۴/۱۴ درصد کمتر از پیش بینی از عوامل شاخص در وصول درآمدهای مالیاتی بوده اند. در مجموع درآمدهای مالیاتی ۱۶/۴۷ درصد بیش از پیش بینی وصولی داشته است. دلیل عمده افزون بودن وصولی مالیات بر واردات نسبت به پیش بینی صدور مجوز جهت واردات اتومبیل و سایر کالاها اعلام شده است.

۴- در قسمت سوم قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور اسامی ۲۶۳ شرکت دولتی درج گردیده که پیش بینی می شد ۱۰۷ شرکت از طریق واریز مالیات به درآمد عمومی کمک نمایند. از این تعداد فقط ۳۵ شرکت براساس صورت حساب، عملکرد مالیاتهای تکلیفی پیش بینی شده خود را، آن هم نه به میزان پیش بینی شده به حساب خزانه واریز نموده اند.

همچنین پیش بینی می شد ۴۷ شرکت دولتی مبلغ ۲۴,۵۷۰ میلیون ریال بابت سود سهام به درآمد عمومی کشور واریز نمایند که در عمل فقط ۱۲ شرکت مبلغ ۹,۴۴۱ میلیون ریال (۳۸/۴۲ درصد پیش بینی) بابت سود سهام به خزانه واریز نموده اند.

۵- عدم وصول ۶۸/۱۳ درصد درآمد پیش بینی شده برای اجاره از محل ساختمانهای دولتی و وصول

به ویژه آنکه بسیاری از دستگاهها از جمله وزارت امور اقتصادی و دارایی درآمدهای وصولی را در صورت حسابهای دریافت و پرداخت درج نمی نمایند. در این صورت هیچ گونه کنترل مؤثری نمی تواند از طرف دیوان محاسبات کشور صورت پذیرد. درج درآمدها به صورت متمرکز و وصول آن توسط دستگاههای غیر متمرکز و همچنین عدم درج اطلاعات کامل مربوط به وصول درآمدها در صورت حسابهای دریافت و پرداخت از اشکالات اساسی سیستم مالی کشور بوده و مشکلی عمده در راه تهیه تفریغ بودجه اعلام می شود.

فصل اول - درآمدهای عمومی

۱- پیش بینی می شد که در سال ۱۳۷۰ مبلغ (۸,۶۸۴,۲۷۳) میلیون ریال درآمد عمومی وصول شود که در عمل ۸/۳ درصد کمتر از پیش بینی بالغ بر مبلغ ۷,۹۶۳,۹۳۶ میلیون ریال وصول شده است. درآمدهای حاصل از اصل و بهره و امها و سود حاصل از سرمایه گذاری دولت در داخل و خارج از کشور و درآمدهای مالیاتی به ترتیب با ۱۶/۷۲ و ۱۶/۴۷ درصد بیشتر از رقم پیش بینی شده، نقش تعیین کننده ای در نزدیک نمودن وصولی درآمد عمومی با پیش بینی داشته است و بر عکس درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت و نفت و گاز به ترتیب ۴۳/۳۴ و ۲۱/۸ درصد کمتر از پیش بینی وصول شده است.

۲- نرخ دلار در بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور، برابر نرخ رسمی بانک جمهوری اسلامی ایران در آن سال محاسبه شده که بر اساس آن، درآمد حاصل از صادرات و فروش نفت و فراورده ۱,۳۲۸,۵۹۵ میلیون ریال برآورد و درآمد حاصل از فروش ارز با نرخ ترجیحی نیز مبلغ ۳,۰۳۰,۸۰۰ میلیون ریال پیش بینی گردیده بود لذا، درآمد دولت از بابت استخراج و فروش نفت و گاز بالغ بر ۴,۳۵۹,۳۹۵ میلیون ریال پیش بینی شده که ۵۰/۲ درصد بودجه عمومی را شامل می گردید. همچنین سهم فروش ارز ترجیحی در بودجه عمومی ۳۴/۹ درصد برآورد شده بود.

درآمد وصول شده بابت صادرات و فروش نفت و گاز در سال ۱۳۷۰ بالغ بر ۱,۰۳۸,۶۷۰ میلیون ریال است که درصد تحقق آن ۷۸/۲ درصد می باشد. همچنین درآمد حاصل از فروش ارز با نرخ ترجیحی نیز برابر ۲,۵۱۰,۶۹۰ میلیون ریال است. و درصد تحقق آن ۸۲/۸ درصد بوده بنابراین سهم درآمد حاصل از استخراج و فروش نفت و گاز در بودجه عمومی دولت ۴۴/۵۷ درصد گردیده است.

۳- وصول مالیات بر واردات با ۸۴/۵ درصد بیش از پیش بینی و وصول مالیات بر ثروت با ۳۴/۱۴ درصد کمتر از پیش بینی از عوامل شاخص در وصول درآمدهای مالیاتی بوده اند. در مجموع درآمدهای مالیاتی ۱۶/۴۷ درصد بیش از پیش بینی وصولی داشته است. دلیل عمده افزون بودن وصولی مالیات بر واردات نسبت به پیش بینی صدور مجوز جهت واردات اتومبیل و سایر کالاها اعلام شده است.

۴- در قسمت سوم قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور اسامی ۲۶۳ شرکت دولتی درج گردیده که پیش بینی می شد ۱۰۷ شرکت از طریق واریز مالیات به درآمد عمومی کمک نمایند. از این تعداد فقط ۳۵ شرکت براساس صورت حساب، عملکرد مالیاتهای تکلیفی پیش بینی شده خود را، آن هم نه به میزان پیش بینی شده به حساب خزانه واریز نموده اند.

همچنین پیش بینی می شد ۴۷ شرکت دولتی مبلغ ۲۴,۵۷۰ میلیون ریال بابت سود سهام به درآمد عمومی کشور واریز نمایند که در عمل فقط ۱۲ شرکت مبلغ ۹,۴۴۱ میلیون ریال (۳۸/۴۲ درصد پیش بینی) بابت سود سهام به خزانه واریز نموده اند.

۵- عدم وصول ۶۸/۱۳ درصد درآمد پیش بینی شده برای اجاره از محل ساختمانهای دولتی و وصول

۷۵/۳ درصد درآمد پیش‌بینی شده تحت عنوان «سایر درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت» از دلایل عمده کاهش وصول درآمدهای بخش سوم از درآمدهای عمومی بوده است. عدم حصول درآمدهای ناشی از فروش خانه‌های دولتی، اموال و املاک ستادبازسازی تأثیر به‌سزایی در کاهش وصولی نسبت به پیش‌بینی داشته است.

۶- در حالی که ۹۵/۲۳ درصد از درآمدهای پیش‌بینی شده در قبال ارائه خدمات وصول گردیده است ولی، ۱۹/۱۴ درصد از درآمدهای ناشی از فروش کالا وصول نشده است. اگر پیش‌بینی وصولی درآمد حاصل از فروش ارز از درآمد حاصل از فروش کالا کسر گردد وصولی ناشی از فروش کالا نسبت به پیش‌بینی آن ۲۴/۲۹ درصد خواهد بود.

درآمد حاصل از جرایم رانندگی داخل شهرها، صدور پروانه‌های ساخت مواد خوراکی، آشامیدنی و بهداشتی، صدور و تمدید دفترچه بیمه درمانی، خدمات بیمارستانی نیروهای انتظامی، صدور پروانه تأسیس بیمارستان و مراکز بهداشتی، انجام خدمات کارشناسی بیشتر از ارقام پیش‌بینی شده بوده است و عدم تحقق درآمدهای ناشی از انعقاد قراردادهای پیمانکاری، اجاره هواپیما، فروش محصولات وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی عوامل عمده کاهش وصولی درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالاها نسبت به ارقام پیش‌بینی شده بوده است.

۷- بنا به دلایلی نظیر تسویه حساب نهایی میان دولتهای جمهوری اسلامی ایران و فرانسه، سوددهی شرکت‌های «کروپ اشتال» و «میراتکس» پس از ۱۵ سال و پرداخت سود سهام به سهامداران و عدم الزام به پرداخت مالیات سود سهام، در اجرای قرارداد اجتناب از اخذ مالیات مضاعف؛ درآمد حاصل از اصل و بهره وامها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در خارج و داخل (بخش ششم درآمدهای عمومی دولت) ۱۶/۷۲ درصد بیش از مبلغ پیش‌بینی در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ وصول شده است.

۸- وصولی خزانه از بابت برگشتی از پرداختهای سالهای قبل به مبلغ ۱۵۶,۴۱۳ میلیون ریال در سال ۱۳۷۰ در گزارش درآمدهای وصولی خزانه درج نشده است. همچنین به جای استفاده از مبلغ ۹۷۰,۰۰۰ میلیون ریال پیش‌بینی از وامهای داخلی مبلغ ۹۶۰,۵۵۳ میلیون ریال استفاده شده است.

فصل دوم- درآمد اختصاصی

پیش‌بینی می‌شد در سال ۱۳۷۰ مبلغ ۶۳۵,۶۱۸ میلیون ریال درآمد اختصاصی وصول گردد که در عمل مبلغ ۹۱۲,۲۸۵ میلیون ریال یعنی حدود ۴۳/۵ درصد بیشتر از پیش‌بینی وصول شده است. افزایش وصول حق بیمه کارگران، درآمد حاصل از وجوه و ذخایر و درآمدهای متفرقه سازمان تأمین اجتماعی نسبت به پیش‌بینی از عوامل موثر در افزایش وصول درآمدهای اختصاصی نسبت به پیش‌بینی بوده است.

قسمت دوم- اعتبارات

فصل اول- اعتبارات جاری

۱- اعتبارات جاری دستگاههای اجرایی متمرکز (ملی)

(۱-۱) - در سال ۱۳۷۰ بابت ۲۳/۰۶ درصد از اعتبارات جاری متمرکز در موعد مقرر، صورتحساب دریافت و پرداخت ارائه شده و برای ۷۶/۰۹ درصد اعتبارات مذکور صورتحسابی ارائه نگردیده است. به

علاوه ۸۵ درصد از صورتحسابهای ارائه شده اعتبارات جاری متمرکز، مورد وخواهی قرار گرفته است. اعتبارات جاری «حساب نداده» مربوط به ۷۸ دستگاه متمرکز می باشد که ۲۳ شرکت دولتی نیز در بین آنها هستند. اعتبار جاری تعلق گرفته به شرکتهای مذکور ۳۳۹,۰۹۲ میلیون ریال بوده که ۱۴/۶۴ درصد اعتبار جاری در «حساب نداده» را تشکیل می دهد.

وزارت دفاع، نیروهای انتظامی، فرماندهی کل سپاه پاسداران بیشترین سهم در بین وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی «حساب نداده» و شرکت تأمین فرآورده های نفتی، سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولید کنندگان و سازمان صدا و سیما بیشترین سهم را در بین شرکتهای و سازمانهای دولتی «حساب نداده» دارند.

(۱-۲) ۹۸/۷۶ درصد از اعتبارات جاری متمرکز به صورت هزینه پرداخت گردیده و سهم پیش پرداخت و علی الحساب مجموعاً ۱/۲۴ درصد می باشد.

۲- اعتبار جاری دستگاههای اجرایی محلی در استانها

بابت ۹۶/۶۴ درصد اعتبار جاری استانی صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده که کمترین سهم مربوط به دستگاههای اجرایی محلی در استانهای ایلام و تهران می باشد. ۹۸/۴۹ درصد اعتبار جاری به صورت هزینه پرداخت شده است.

۳- اعتبار جاری ردیفهای متفرقه

سیاست یکنواخت و واحدی جهت درج اعتبار از محل ردیفهای متفرقه در صورتحسابهای دریافت و پرداخت وجود نداشته، به طوری که این امر سبب امتزاج اعتبار جاری، سرمایه گذاری ثابت و ردیفهای متفرقه شده و تهیه تفریغ ردیفهای متفرقه را دچار اشکال می نماید. همچنین سیستم مالی و حسابداری فعلی جوابگوی نیازها نبوده و به سادگی نمی تواند با قوانین و مقررات مصوب تطبیق نماید. ضمناً بابت ۴۴/۴۳ درصد از اعتبار ردیفهای متفرقه صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده و صورتحساب ارائه شده بابت ۵۴/۳۴ درصد از اعتبار مذکور مورد وخواهی قرار گرفته است.

فصل دوم: اعتبارات سرمایه گذاری ثابت:

۱- اعتبارات سرمایه گذاری ثابت متمرکز (ملی)

(۱-۱) بابت ۳۳/۶ درصد از اعتبارات سرمایه گذاری ثابت متمرکز، صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده و برای ۶۵/۸ درصد اعتبار مذکور صورتحسابی ارائه نشده است. بعضی شرکتهای دولتی نیز همانند برخی وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی از اعتبار سرمایه گذاری ثابت که از محل بودجه عمومی دولت تأمین می شود برخوردار می گردند تا در اجرای طرحهای عمرانی مشارکت نمایند.

در سال ۱۳۷۰ به ۳۷ شرکت دولتی اعتبار سرمایه گذاری ثابت اختصاص یافته بود که هیچیک نتوانسته اند در موعد مقرر صورتحساب دریافت و پرداخت مربوط به اعتبار سرمایه گذاری ثابت اختصاص یافته به خود را ارائه نمایند، ۶۳/۱ درصد از اعتبار سرمایه گذاری ثابت «حساب نداده» متعلق به شرکتهای دولتی است.

(۱-۲) تنها ۷۷/۱۱ درصد از اعتبار سرمایه گذاری ثابت متمرکز پرداخت شده که بیانگر عدم تخصیص و استفاده از کلیه منابع موجود می باشد. ۶۲/۷۳ درصد از پرداختها به صورت هزینه بوده و ۱۱/۵۹ درصد به علی الحساب تعلق دارد.

(۱-۳) - با عنایت به مجوز جا به جایی اعتبارات منظور شده در برخی از تبصره‌های بودجه سالانه از جمله تبصره‌های ۱۸ و ۲۴ و همچنین ملاک بودن تخصیص برای انجام تعهد، برخی مراجع تصمیم‌گیری نسبت به افزایش سقف اعتبار بعضی از دستگاهها از محل کاهش تخصیص تعداد دیگر اقدام نموده‌اند که این امر تهیه تفریغ بودجه را مشکل نموده و رعایت تقسیمات، طبقه بندی و سقف بودجه را دچار اشکال می‌سازد.

۲- اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت استانی

(۲-۱) - دستگاههای اجرایی محلی در استانها نیز از اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت استانی استفاده نموده که بابت ۶۳/۳۱ درصد آن صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه داده‌اند. دستگاههای اجرایی محلی در استانهای کرمانشاه و لرستان به ترتیب بابت ۸۲/۰۴ و ۵/۴۹ درصد از اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت استانی صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه داده‌اند که بالاترین و کمترین سهم در اعتبارات «حساب داده» را دارا هستند.

(۲-۲) - بابت ۳۰/۹۹ درصد از اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت استانی صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه نشده است جهاد سازندگی کلیه استانها و سازمانهای امور عشایر و بنیاد مسکن بیشتر استانها دستگاههای اجرایی هستند که صورتحسابهای دریافت و پرداخت اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت خود را در زمان مقرر ارائه نداده‌اند.

(۲-۳) - مبلغ ۴۵,۳۳۹ میلیون ریال از اعتبار عمرانی استانی سال ۱۳۷۰ در اختیار شرکتهای دولتی قرار گرفته که هیچ یک از آنها صورتحساب دریافت و پرداخت اعتبار دریافتی را در موعد مقرر ارائه نموده‌اند لذا، بابت ۸/۵۱ درصد اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت استانی که به شرکتهای دولتی اختصاص یافته صورتحساب دریافت و پرداخت ارائه نشده است.

(۲-۴) - از ۸۵/۴۸ درصد اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت استانی پرداخت شده، ۷۷/۸۴ درصد آن به صورت هزینه بوده است.

۳- اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت ردیفهای متفرقه

بابت ۳۷/۵۶ درصد از اعتبار ردیفهای متفرقه عمرانی صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده و بقیه مربوط به صورتحسابهایی است که مورد واخواهی قرار گرفته و یا آنکه در موعد مقرر صورتحساب دریافت و پرداخت مربوط ارائه نشده است. ۲۴/۹۲ درصد از اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت ردیفهای متفرقه عمرانی به صورت هزینه پرداخت شده است.

فصل سوم - اعتبارات از محل درآمدهای اختصاصی

بابت ۹/۳۲ درصد اعتبار از محل درآمدهای اختصاصی صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه گردیده و برای ۹۰/۵۳ درصد اعتبارات مذکور صورتحسابی ارائه نشده و بقیه نیز مربوط به صورتحسابهایی است که مورد واخواهی قرار گرفته است.

قسمت سوم - بودجه شرکتهای دولتی

۱- بودجه ۳۳۴ شرکت دولتی در بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور درج گردیده که تنها ۴۳ شرکت دولتی، صورتهای مالی خود را در موعد مقرر ارائه داده و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده‌اند که ۸/۷۵ درصد

از کل درآمد شرکتهای دولتی را تشکیل می‌دهد. پیش‌بینی می‌شد ۴۳ شرکت مذکور مبلغ ۵۳/۸ میلیارد ریال سود داشته باشند که در عمل ۱۴۹/۶ میلیارد ریال سود عایدشان شده است.

۲- تعداد ۱۱۳ شرکت دولتی صورتهای مالی خود را تهیه نموده ولی در موعد مقرر به تصویب مراجع صلاحیتدار خود نرسانیده‌اند. این تعداد از شرکتهای ۶۸/۲۲ درصد بیش از درآمد پیش‌بینی شده را وصول کرده و ۵۶/۳۸ درصد بیش از هزینه پیش‌بینی شده مصرف نموده‌اند که در نتیجه زیان پیش‌بینی شده ۱۰۳/۷ میلیارد ریالی آنها به ۶۵/۷ میلیارد ریال سود تغییر ماهیت داده است.

۳- براساس قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور، پیش‌بینی شده بود شرکتهای دولتی «حساب داده» و بانکها مجموعاً ۷/۲۲ درصد از سود قابل تقسیم خود را به سود سهام که قسمتی از درآمد عمومی است، اختصاص دهند اما در عمل، ۲/۰۶ درصد از سود اینگونه شرکتهای «سود سهام» اختصاص یافته است، همچنین می‌بایست ۱۰ درصد سود شرکتهای به حساب اندوخته قانونی منظور می‌شد که عملاً ۱/۲۴ درصد به این امر اختصاص یافته است. در این رابطه فقط بانکها به تکالیف خود عمل نموده‌اند.

۴- طبق قانون، آن دسته از شرکتهای دولتی که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر ارائه داده‌اند می‌بایست ۱/۹ درصد از سود خود را به سرفصل «سایر حسابها» منظور دارند که در عمل ۴۹/۹۸ درصد از سود به سرفصل مذکور منتقل شده است همچنین بانکها ۲۵/۴۶ درصد از سود خود را در این سرفصل منظور نموده‌اند که طبق قانون مبلغ ناچیز برای این سرفصل در نظر گرفته شده بود.

۵- پیش‌بینی می‌شد که شرکتهای زیانده که صورتهای مالی خود را به نحوی از انحاء ارائه داده‌اند ۴۷/۵ درصد از زیان خود را از محل درآمد عمومی تأمین نمایند ولی، طبق گزارش حسابرسی ۶۰/۵۵ درصد از آن را از محل درآمد عمومی تأمین نموده‌اند.

۶- بانک کشاورزی که پیش‌بینی می‌شد سودآور باشد، در سال ۱۳۷۰ بازیانی معادل ۲۵،۱۹۲ میلیون ریال طبق صورتحساب عملکرد و ۱۷،۲۹۲ میلیون ریال طبق گزارش حسابرسی روبرو شده است. ضمناً از بین ۱۰ بانک مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور، صورتهای مالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در موعد مقرر تهیه و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسیده و صورتهای مالی شش بانک تهیه ولی در موعد مقرر به تصویب مراجع صلاحیتدار نرسیده است.

۷- شرکتهای دولتی و بانکها برای اجرای طرحهای عمرانی و سایر مصارف خود از محل منابع مندرج در بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند. چگونگی استفاده از منابع مختلف توسط شرکتهای بانکهای که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه کرده‌اند به شرح زیر می‌باشد:

۱-۷- طبق قانون پیش‌بینی می‌شد شرکتهای و بانکهای فوق‌الذکر جمعاً مبلغ ۲۵۱،۹۷۷ میلیون ریال از ذخایر و اندوخته‌های سال خود به عنوان منبع استفاده نمایند، در حالی که طبق گزارش حسابرسی مبلغ ۱،۳۹۸،۲۹۵ میلیون ریال از منابع اینگونه شرکتهای از محل ذخایر تأمین شده است. همچنین مقرر شده بود مبلغ ۱۸۲،۱۴۰ میلیون ریال از منابع شرکتهای و بانکها مورد بحث از محل سایر تأمین‌گردد که در عمل مبلغ ۵۰۴،۳۷۷ میلیون ریال از منابع را سرفصل «سایر» تشکیل می‌دهد.

۲-۷- استفاده از وام به عنوان منبع برای شرکتهای اشاره شده طبق قانون، مبلغ ۱۴۷،۷۰۸ میلیون ریال پیش‌بینی می‌شد، در حالی که براساس گزارش حسابرسی عملاً مبلغ ۵۷۰،۴۱۱ میلیون ریال از منابع از محل وام سیستم بانکی تأمین شده است. بانکهای کشاورزی و صنعت و معدن مبلغ ۴۳۲،۶۹۵ میلیون ریال از منابع

خود را از وام سیستم بانکی تأمین نموده‌اند، در حالی که طبق قانون، وام از سیستم بانکی به عنوان منابع برای دو بانک مذکور پیش‌بینی نشده بود. همچنین شرکتهای برق منطقه‌ای فارس، گیلان و خراسان، شرکت مخابرات ایران و کمباین‌سازی ایران - که طبق قانون بودجه کل کشور پیش‌بینی نشده بود از سیستم بانکی وام دریافت دارند - عملاً براساس صورت حساب عملکرد، مبلغ ۵۸,۰۵۲ میلیون ریال وام از سیستم بانکی دریافت داشته‌اند.

۷-۳- طبق گزارش حسابرسی، ۹۵۲ میلیون ریال از وام خارجی استفاده شده که طبق قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور استفاده از وام خارجی پیش‌بینی نشده بود. شرکتهای ملی صنایع پتروشیمی و هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران به ترتیب معادل مبالغ ۷۱۹ و ۲۳۳ میلیون ریال از وام خارجی استفاده نموده‌اند (در صورت حساب عملکرد، استفاده شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران از وام خارجی تحت سرفصل «درآمد عمومی» منظور شده است).

۷-۴- شرکتهای دولتی و بانکهای مورد بحث کمتر از مبالغ پیش‌بینی شده از «درآمد عمومی» به عنوان منبع مالی استفاده نموده‌اند در حالی که استفاده آنها از «سایر دریافتها» معادل ۲۰۸/۷۶ درصد نسبت به پیش‌بینی افزایش نشان می‌دهد.

۸- شرکتهای دولتی و بانکها «منابع» خود را صرف مواردی نظیر اجرای طرحهای عمرانی، افزایش داراییهای جاری، بازپرداخت وام و ... می‌نمایند. آن دسته از شرکتهای دولتی که صورتهای مالی خود را در موعد مقرر تهیه و به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده و یا آنکه تا زمان ارائه صورتحساب عملکرد سال ۱۳۷۰ کل کشور صورتهای مالی خود را تهیه ولی به تصویب مراجع صلاحیتدار رسانده‌اند منابع خود را صرف مواردی به شرح ذیل نموده‌اند:

۸-۱- در مجموع طبق قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور مقرر گردیده بود مبلغ ۱۴۳,۶۸۳ میلیون ریال از «منابع» شرکتهای دولتی و بانکهای مورد بحث صرف بازپرداخت وام داخلی، خارجی و سایر وامها شود که در عمل طبق گزارش حسابرسی مبلغ ۱۵۹,۷۶۴ میلیون ریال صرف بازپرداخت وامها شده است. طبق قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور مقرر شده بود تا مبلغ ۴۷,۴۶۵ میلیون ریال از «منابع» شرکتهای و بانکهای مورد بحث، صرف بازپرداخت وام سیستم بانکی کشور گردد که در عمل طبق گزارش حسابرسی مبلغ ۱۸,۷۴۴ میلیون ریال صرف این امر شده است (ولی طبق صورتحساب عملکرد مبلغ ۱۲۱,۵۹۳ میلیون ریال از منابع صرف بازپرداخت وام سیستم بانکی شده است). از «منابع» ۴۳ شرکت دولتی که صورتهای مالی آنها در موعد مقرر تهیه و به تصویب مراجع صلاحیتدار آنها رسیده طبق قانون بودجه می‌بایستی مبلغ ۳۱,۴۳۷ میلیون ریال صرف بازپرداخت وام سیستم بانکی شود ولی، در عمل فقط مبلغ ۲۵۱ میلیون ریال صرف این امر شده است.

طبق قانون بودجه مبلغ ۹۵,۶۰۸ میلیون ریال از «منابع» بانکها و شرکتهای دولتی مورد بحث می‌بایستی صرف بازپرداخت سایر وامهای دریافتی در سالهای قبل شود ولی، در عمل طبق گزارش حسابرسی مبلغ ۱۲۳,۷۴۱ میلیون ریال صرف این امر شده است.

طبق قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور مقرر شده بود مبلغ ۶۱۰ میلیون ریال از «منابع» بانکها و شرکتهای دولتی موضوع بند ۷ صرف بازپرداخت وام خارجی گردد که در عمل مبلغ ۱۷,۲۷۹ میلیون ریال از «منابع» صرف بازپرداخت وامهای مذکور شده است.

۲-۸- طبق قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور مقرر شده بود مبلغ ۳۴۰,۹۰۱ میلیون ریال از «منابع» شرکتهای دولتی و بانکهای مورد بحث صرف اجرای طرحهای عمرانی گردد که طبق صورت حساب عملکرد ۱,۷۴۰ میلیون ریال صرف این امر شده است.

۳-۸- طبق گزارش حسابرسی مبلغ ۱,۶۱۰,۱۶۴ میلیون ریال از «منابع» صرف سایر «هزینههای سرمایه‌ای» گردیده که طبق قانون مبلغ ۹۷۸,۷۹۷ میلیون ریال از منابع شرکتهای مورد بحث می‌بایستی صرف شود، یعنی ۶۴/۵ درصد بیشتر از مبلغ پیش‌بینی صرف «سایر هزینههای سرمایه‌ای» شده است.

۴-۸- بر اساس گزارش حسابرسی شرکتهای دولتی و بانکهای موضوع بند ۱۷ این گزارش مبلغ ۱,۷۴۱,۱۱۳ میلیون ریال از «منابع» خود را صرف افزایش داراییهای جاری نموده‌اند، در حالی که طبق قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کشور پیش‌بینی شده بود فقط مبلغ ۱۶۹,۶۱۳ میلیون ریال از «منابع» صرف افزایش داراییهای جاری شود.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مبلغ ۶۱۵,۵۱۷ میلیون ریال از ذخایر و اندوخته‌های سال خود را به عنوان «منابع» صرف افزایش داراییهای جاری و در حقیقت سرمایه در گردش نموده است، در حالی که پیش‌بینی شده بود که این بانک تنها مبلغ ۵,۰۱۳ میلیون ریال از «منابع» خود را صرف افزایش داراییهای جاری نماید. مسئولین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منابع وجوه سال ۱۳۷۰ را سود ویژه، اسکناس و پولهای فلزی منتشر شده و ذخیره استهلاک اموال اعلام نموده‌اند. عملکرد این بانک در زمینه بودجه سرمایه‌ای اموال منقول و غیر منقول در سال مذکور ۵,۹۴۷/۵ میلیون ریال بوده که کمتر از ۵ درصد از مبلغ پیش‌بینی هزینه سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ بیشتر است.

همچنین سایر بانکها نیز طبق گزارش حسابرسی مبلغ ۶۷۹,۱۸۳ میلیون ریال از «منابع» خود را صرف افزایش داراییهای جاری یا به تعبیر بهتر صرف سرمایه در گردش نموده‌اند که طبق قانون مبلغی برای این امر پیش‌بینی نشده بود

به طور خلاصه اینکه شرکتهای دولتی و بانکهای مورد بحث ۹۲۶/۵۲ درصد از «منابع» خود را بیش از پیش‌بینی به سرمایه در گردش اختصاص داده‌اند، در حالی که کمترین وجهی از «منابع» خود را صرف اجرای طرحهای عمرانی نموده‌اند.

قسمت چهارم - پرداختهای سنواتی

۱- با توجه به قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب که بر اساس آن تکلیف تفریغ بودجه سالهای ۱۳۶۱ به بعد مشخص شده و همچنین تبصره ۶۶ قانون بودجه سال ۶۱ که اجازه داده است مانده دفتري حسابهای قابل انتقال گذشته تا پایان سال ۶۰ قبل از تهیه حسابهای مربوط به اول سال مالی ۱۳۶۱ منتقل شود لذا، اقلام پیش پرداخت و علی‌الحساب سنواتی مربوط به سالهای قبل از ۱۳۶۱ که به موجب صورت‌حسابهای دریافت و پرداخت در صورت‌حساب عملکرد سنوات ۶۱ به بعد و تفریغ بودجه منعکس شده است نمی‌تواند دقیق و واقعی باشد.

جمع کل پیش‌پرداخت و علی‌الحساب سنواتی (که محل اعتبار جاری متمرکز در سال ۱۳۷۰ بوده) بالغ بر ۲۳۰,۹۶۴ میلیون ریال بوده که ۱۷۴,۳۱۷ میلیون ریال آن به سال ۱۳۷۱ منتقل شده است. این مبلغ در مورد پیش‌پرداخت و علی‌الحساب سنواتی از محل اعتبار سرمایه‌گذاری ثابت متمرکز به ترتیب ۷۳۸,۳۷۲

میلیون ریال و ۶۵۲,۶۸۷ میلیون ریال می باشد.

ضمناً به دلیل انحلال ذیحسابان حسابهای طرحهای عمرانی استانها و استقرار ذیحسابان طرحهای عمرانی در دستگاههای اجرایی محلی حسابهای سنواتی از محل اعتبار سرمایه گذاری ثابت استانی کلیه استانها غیر قابل بررسی اعلام شده است.

۲- مبلغ ۸,۷۲۳/۲۸ میلیون ریال پیش پرداخت سنواتی و ۶۶۷/۸۲ میلیون ریال علی الحساب سنواتی از محل اعتبار جاری استانی به سال ۱۳۷۱ منتقل شده است.

۳- مبلغ ۳,۸۵۴ میلیون ریال پیش پرداخت و علی الحساب سنواتی از محل اعتبار اختصاصی از سال ۱۳۷۰ به سال ۱۳۷۱ منتقل شده است.

جمع بندی کلی مطالب، در جدول شماره (۱) ارائه گردیده است. در این جدول درصد تحقق درآمدهای عمومی دولت بنا به هر بخش درآمدی قانون بودجه آورده شده و درصد تحقق پیش بینی انجام شده (مصوب قانون بودجه) را در سال ۱۳۷۰ بر اساس گزارش تفریغ بودجه ۱۳۷۰ نشان می دهد.

جدول شماره (۱) - خلاصه‌ای از گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰

ارقام به میلیارد تومان

بخش درآمدها

درآمد های دولت	پیش بینی	وصولی	درصد تحقق	درآمد های دولت	پیش بینی	وصولی	درصد تحقق
درآمدهای عمومی	۸۶۸	۷۹۶	۹۱/۷	درآمدهای اختصاصی	۶۳	۹۱/۲	۱۴۴/۸
۱- مالیاتها	۲۳۷/۴	۲۷۶/۵	۱۱۶/۵	۱- مالیات بر شرکتها	۰/۴۱	۰/۴۴	۱۰۷/۳
۲- نفت و گاز	۱۳۳	۱۰۴	۷۸/۲	۲- مالیات بر درآمد	۰/۴۲	۰/۴۴	۱۰۴/۸
۳- مالکیت و انحصارات	۶/۱	۳/۵	۵۷/۴	۳- مالیات بر ثروت	۰/۱۵	۰/۱	۶۶/۷
۴- فروش کالا و خدمات	۳۴۸	۲۸۷	۸۲/۵	۴- فروش خدمات	۱۸/۹	۱۲/۱	۶۴
۵- حق بیمه، کمکهای دریافتی و متفرقه	۲۳/۵	۲۲/۳	۹۴/۹	۵- فروش کالا	۰/۳۴	۰/۲۲	۶۴/۷
۶- اصل و بهره وامها و سود حاصل از	۶/۳	۷/۴	۱۱۷/۵	۶- حق بیمه، کمکهای دریافتی و ...	۴۳/۲	۷۷/۹	۱۸۰
۷- سایر منابع تأمین اعتبار	۱۱۴	۹۶/۱	۸۴/۳				

بخش هزینه‌ها

عنوان	طبق قانون بودجه ۱۳۷۰ میلیارد تومان	توضیحات
۱- اعتبارات جاری اختصاص یافته به دستگاههای متمرکز دولتی	۳۰۴/۵	که بابت ۷۰/۲ میلیارد آن برابر فقط ۲۳ درصد، صورتحساب دریافت و پرداخت در موعد مقرر ارائه شده است و بقیه «حساب نداده‌اند» (یعنی حساب و اخوایی است) دستگاههایی که حساب پس نداده‌اند:
۲- اعتبارات از محل درآمدهای اختصاصی	۶۳/۶	نیروهای انتظامی، بنیاد امور مهاجرین، فرماندهی کل سپاه وزارت دفاع، وزارت بهداشت، بنیاد شهید، سازمان صدا و سیما، سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان، وزارت جهاد شرکت ملی نفت و شرکت هواپیمایی ملی.
		بابت ۹/۳ درصد آن صورتحساب ارائه شده است دستگاههایی که حساب پس نداده‌اند:
		سازمان تأمین اجتماعی، وزارت بهداشت، دانشگاه شهید بهشتی و سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای.

بخش ب: مقایسه قانون و عملکرد بودجه سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲

هر سال در لایحه تنظیمی بودجه سال آتی، عملکرد بودجه عمومی دولت نیز با دو سال تأخیر به مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد یعنی در لایحه بودجه سال ۱۳۷۵، عملکرد بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۷۳ ارائه می‌شود. امداد لایحه بودجه از عملکرد بودجه شرکتها و موسسات وابسته به دولت اطلاعاتی ارائه نمی‌شود زیرا که حسابرسی و بررسی وضعیت مالی این شرکتها به طور کامل صورت نگرفته و در گرو تهیه گزارش تفریح بودجه است. لذا در اینجا فقط عملکرد بودجه عمومی دولت مورد بحث قرار می‌گیرد.

۱- عملکرد بودجه سال ۱۳۷۱

نتیجه مقایسه عملکرد و قانون بودجه سال ۱۳۷۱ در جدول شماره (۲) نشان داده شده است. همان طور که در جدول مشخص است در سال ۱۳۷۱، ۹۰/۹ درصد از درآمد عمومی و ۱۲۴/۵ درصد (یعنی ۲۴/۵ درصد بیشتر) از درآمدهای اختصاصی پیش‌بینی شده، وصول گردیده است. در بخش درآمدهای مالیاتی و نفت و گاز که حدود ۹۰ درصد از درآمدهای عمومی دولت را تشکیل می‌دهند، درصد تحقق پیش‌بینی بالاست به طوری که ۱۰۴/۶ درصد (یعنی ۴/۶ درصد بیش از پیش‌بینی) در بخش مالیاتها درآمد حاصل شده و در بخش نفت و گاز نیز حدود ۹۹/۸ درآمد وصول شده است. در سایر بخشهای درآمدهای عمومی دولت، درصد تحقق پایین بوده، به طوری که در بخش درآمدهای دولت حاصل از مالکیت و انحصارات فقط ۲۲/۱ درصد پیش‌بینی، تحقق یافته است. در سر فصل درآمدهای اختصاصی نیز ۲۴/۵ درصد بیشتر وصول گردیده که به خاطر وصول حدود ۴۶/۵ درصد بیشتر از پیش‌بینی از بخش حق بیمه و کمکهای دریافتی و ... است که حدود ۷۳ درصد درآمدهای اختصاصی را در قانون بودجه سال ۱۳۷۱ تشکیل می‌دهد. در بخش هزینه‌ها از محل بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۷۱ همان طور که در جدول شماره (۲) نشان داده شده است فقط ۸۵/۹ درصد از محل درآمدهای عمومی هزینه شده که عملاً در بخش اعتبارات عمرانی، ۷۳/۶ درصد اعتبار مصوب و در بخش اعتبارات جاری نیز ۹۲/۴ درصد اعتبارات مصوب تخصیص یافته است.

۲- عملکرد بودجه سال ۱۳۷۲

در جدول شماره (۳)، خلاصه‌ای از مقایسه عملکرد و قانون بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۷۲ ارائه گردیده است. همانطور که در جدول مشخص شده پیش‌بینی (مصوب) قانون بودجه در مورد درآمدهای عمومی ۸۶/۵ درصد و در مورد درآمدهای اختصاصی ۱۰۲ درصد تحقق یافته است. در سر فصل درآمدهای عمومی، درآمد حاصل از بخش مالیاتها، فروش کالا و خدمات و حق بیمه و کمکهای دریافتی کمتر از پیش‌بینی قانون تحقق یافته است. درآمد حاصل از نفت و گاز که قسمت اعظم بودجه سال ۱۳۷۲ را تشکیل می‌دهد تقریباً محقق شده است. در بخش درآمدهای اختصاصی نیز در بخش مالیات بر شرکتها و حق بیمه و کمکهای دریافتی به ترتیب ۱۸/۵ درصد و ۲/۹ درصد بیشتر از پیش‌بینی وصول گردیده است. و این موضوع باعث شده که رقم عملکرد در مورد درآمدهای اختصاصی حدود ۲ درصد بیشتر از پیش‌بینی باشد. آنچه در عملکرد بودجه سال ۱۳۷۲ مهم است میزان انطباق هزینه‌ها و درآمدها در بودجه عمومی دولت است. یعنی همانطور که درآمدهای عمومی ۸۶/۵ درصد تحقق یافته، هزینه‌ها از محل درآمدهای

عمومی نیز حدود ۸۴/۷ درصد محقق گشته است. درآمدهای اختصاصی نیز ۱۰۲ درصد تحقق یافته و در مقابل هزینه‌ها از محل درآمدهای اختصاصی نیز ۱۰۲ درصد محقق شده است.

۳- عملکرد بودجه سال ۱۳۷۳

مقایسه پیش‌بینی و عملکرد قانون بودجه سال ۱۳۷۳ در خصوص بودجه عمومی دولت در جدول شماره (۴) ارائه شده است. همانطور که از جدول فوق مشخص است، در بخش درآمدهای عمومی دولت، حدود ۹۸/۵ درصد پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۳ وصول شده است. که علت انطباق و درصد تحقق بالای آن، وصول حدود ۲۱/۷ درصد بیشتر از مبلغ مصوب از محل درآمد حاصل از فروش نفت و گاز می‌باشد. اگرچه درآمدهای عمومی دولت تقریباً محقق شده ولی در بخشهایی از آن وصولی بسیار کمتر از مبلغ پیش‌بینی قانون بودجه بوده است. این کاهش به خصوص در بخش مالیاتها مشهودتر است به طوری که در این سال، فقط ۷۰/۸ درصد از درآمدهای مالیاتی وصول شده است. و این امر باعث گردیده که سهم مالیات در درآمدهای عمومی دولت از ۲۵/۸ درصد پیش‌بینی قانون به ۱۸/۶ درصد کاهش یابد و در مقابل سهم درآمد حاصل از فروش نفت و گاز از ۵۸/۹ درصد پیش‌بینی قانون بودجه به ۷۲/۶ درصد افزایش پیدا نماید.

وصولی درآمدهای اختصاصی بودجه عمومی دولت حدود ۸۰/۲ درصد مبلغ پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۳ بوده که علت عدم تحقق آن به کاهش شدید وصولی درآمد حاصل از خدمات برمی‌گردد در این سال پیش‌بینی می‌شد که حدود ۲۵/۸ درصد درآمدهای اختصاصی بودجه عمومی دولت از این محل تأمین گردد.

درآمد حاصل از حق بیمه، کمکهای دریافتی و ... که قسمت اعظم درآمدهای اختصاصی را تشکیل می‌دهد تقریباً به طور کامل وصول شده است و سهم آن در تأمین درآمدهای اختصاصی از ۷۲/۹ درصد پیش‌بینی قانون به واسطه درصد تحقق پایین درآمد حاصل از خدمات به ۹۰/۷ درصد افزایش یافته است.

در قانون بودجه سال ۱۳۷۳ حدود ۳۷/۳ درصد اعتبارات از محل درآمدهای عمومی به اعتبارات عمرانی و حدود ۶۲/۷ درصد آن به اعتبارات جاری اختصاص یافته بود، اما در عمل به واسطه کاهش کل اعتبارات تخصیصی، فقط اعتبارات عمرانی کاهش یافته و اعتبارات جاری هیچگونه تغییری نیافته است لذا این امر باعث شده که سهم اعتبارات عمرانی به ۳۲/۵ درصد کل اعتبارات در سال مزبور کاهش یابد.

صرف هزینه‌ها از محل درآمدهای اختصاصی دولت حدود ۸۰/۲ درصد مبلغ پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۳ می‌باشد که با وصولی درآمد از محل درآمد اختصاصی همخوانی دارد.

جدول شماره (۲) - خلاصه‌ای از مقایسه قانون و عملکرد بودجه سال ۱۳۷۱*

ارقام میلیارد ریال

(بخش درآمدها)

بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق	بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق
درآمدهای عمومی	۱۰,۹۶۰/۴	۹,۹۵۹/۶	۹۰/۹	درآمدهای اختصاصی	۹۸۵/۳	۱,۲۲۶/۴	۱۲۴/۵
۱- مالیاتها	۳,۶۰۷/۷	۳,۷۷۳/۴	۱۰۴/۶	۱- مالیات بر شرکتها	۶/۹	۸/۱۰	۱۱۷/۴
۲- نفت و گاز	۵,۱۴۹/۷	۵,۱۴۱/۳	۹۹/۸	۲- مالیات بر درآمد	۶/۱	۵/۳	۸۶/۹
۳- مالکیت و انحصارات	۳۳۲/۵	۷۳/۴	۲۲/۱	۳- مالیات بر ثروت	۱/۸	۱/۳	۷۲/۲
۴- فروش کالا و خدمات	۸۵۶/۶	۵۰۵/۱	۵۹	۴- فروش خدمات	۲۴۴/۶	۱۵۲	۶۲/۱
۵- حق بیمه، کمکهای دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه	۶۶۹/۵	۴۰۴/۳	۶۰/۴	۵- فروش کالا	۳/۹	۲/۶	۶۶/۷
۶- اصل و بهره وامها و سود حاصل از سرمایه گذاری دولت	۷۴/۳	۶۲/۳	۸۳/۸	۶- حق بیمه و کمکهای دریافتی و ...	۷۲۲/۱	۱,۰۵۷	۱۴۶/۴
در داخل و خارج از کشور	۷۴/۳	۶۲/۳	۸۳/۸				
۷- سایر منابع تأمین اعتبار	۷۹۵/۵	۱,۰۷۷/۳	۱۳۵/۴				

(بخش هزینه‌ها)

بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق	بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق
از محل درآمدهای عمومی:	۱۱,۴۸۵/۹	۹,۸۶۶/۶	۸۵/۹	از محل درآمدهای اختصاصی	۹۸۵/۳	۱,۲۸۴/۲	۱۳۰/۳
۱- اعتبارات عمرانی	۳,۹۶۲/۲	۲,۹۱۵/۶	۷۳/۶				
۲- اعتبارات جاری	۷,۵۲۳/۵	۶,۹۵۱/۰	۹۲/۴				

* - در مورد عملکرد بودجه شرکتها و مؤسسات دولتی تاکنون رقمی منتشر نشده و مستلزم تهیه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۱ است.

جدول شماره (۳) - خلاصه مقایسه قانون و عملکرد بودجه سال ۱۳۷۲

ارقام میلیارد ریال

(بخش درآمدها)

بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق	بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق
درآمدهای عمومی	۲۳,۵۲۱/۵	۲۰,۳۵۸/۸	۸۶/۵	درآمدهای اختصاصی	۱,۷۲۹/۸	۱,۷۶۵/۳	۱۰۲
۱- مالیاتها	۵,۴۰۹/۷	۴,۰۶۱/۳	۷۵/۱	۱- مالیات بر شرکتهای	۹/۲	۱۰/۹	۱۱۸/۵
۲- نفت و گاز	۱۵,۵۹۷/۴	۱۴,۶۸۳/۲	۹۴/۱	۲- مالیات بر درآمد	۹/۱	۷/۵	۸۲/۴
۳- مالکیت و انحصارات	۱۶۶/۸	۱۵۲/۵	۹۱/۴	۳- مالیات بر ارث	۲/۶	۲/۳	۸۸/۵
۴- فروش کالا و خدمات	۱,۱۱۶/۹	۵۴۰/۸	۴۸/۴	۴- فروش خدمات	۳۱۳/۹	۳۱۰/۶	۹۹
۵- حق بیمه، کمکهای دریافتی،				۵- فروش کالا	۱/۷	۰/۲	۱۱/۸
درآمدهای انتقالی و متفرقه	۱,۱۱۳/۳	۷۸۴/۱	۷۰/۴	۶- حق بیمه و کمکهای دریافتی و ...	۱,۳۹۳/۳	۱,۴۳۳/۸	۱۰۲/۹
۶- اصل و بهره وامها و سود							
حاصل از سرمایه گذاریهای دولت							
در داخل و خارج از کشور	۱۱۷/۴	۱۳۶/۸	۱۱۶/۵				
۷- سایر منابع تأمین اعتبار	۱۷۴/۵	۴۴۲/۶	۲۵۳/۶				

(بخش هزینهها)

بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق	بودجه عمومی دولت	پیش بینی	عملکرد	درصد تحقق
از محل درآمدهای عمومی	۲۳,۶۹۶/۱	۲۰,۰۶۳/۸	۸۴/۷	از محل درآمدهای اختصاصی	۱,۷۲۹/۸	۱,۷۶۵/۳	۱۰۲
۱- اعتبارات عمرانی	۹,۶۸۳/۹	۶,۴۲۴/۵	۶۶/۳				
۲- اعتبارات جاری	۱۴,۰۱۲/۲	۱۳,۶۳۹/۳	۹۷/۳				

* - در مورد عملکرد بودجه شرکتهای و مؤسسات دولتی تاکنون رقمی منتشر نشده و مستلزم تهیه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۲ است.

جدول شماره (۴) - مقایسه قانون و عملکرد بودجه سال ۱۳۷۳

ارقام میلیارد ریال

(بخش درآمدها)

درصد تحقق	عملکرد	پیش بینی	بودجه عمومی دولت	درصد تحقق	عملکرد	پیش بینی	بودجه عمومی دولت
۸۰/۲	۱,۸۰۸/۸	۲,۲۵۴/۴	درآمدهای اختصاصی	۹۸/۵	۲۹,۵۹۵/۵	۳۰,۰۴۸/۹	درآمدهای عمومی
۱۱۱/۴	۱۴/۷	۱۳/۲	۱- مالیات بر شرکتها	۷۰/۸	۵,۴۹۰/۸	۷,۷۵۵	۱- مالیاتها
۹۲/۹	۹/۲	۹/۹	۲- مالیات بر درآمد	۱۲۱/۷	۲۱,۴۷۹/۷	۱۷,۶۵۲	۲- نفت و گاز
۱۰۰	۳	۳	۳- مالیات بر ثروت	۴۱/۴	۱۳۷/۱	۳۳۱/۱	۳- مالکیت و انحصارات
۲۴/۴	۱۴۲/۱	۵۸۲/۷	۴- خدمات	۵۴/۷	۸۳۰/۹	۱,۵۱۹/۳	۴- فروش کالا و خدمات
۸/۷	۰/۲	۲/۳	۵- فروش کالا				۵- حق بیمه، کمکهای دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه
۹۹/۸	۱,۶۴۰/۳	۱,۶۴۳/۳	۶- حق بیمه، کمکهای دریافتی و...	۴۹/۹	۱,۲۷۷	۲,۵۶۰/۴	۶- اصل و بهره وامها و سود حاصل از سرمایه گذاری دولت در داخل و خارج از کشور
				۲۰۲/۳	۱۱۳/۵	۵۶/۱	
				۱۵۲/۳	۲۶۶/۵	۱۷۵	۷- سایر منابع تأمین اعتبار

(بخش هزینه‌ها)

درصد تحقق	عملکرد	پیش بینی	بودجه عمومی دولت	درصد تحقق	عملکرد	پیش بینی	بودجه عمومی دولت
۸۰/۲	۱,۸۰۸/۸	۲,۲۵۴/۴	از محل درآمدهای اختصاصی	۹۲/۹	۲۷,۹۱۲/۴	۳۰,۰۴۸/۹	از محل درآمدهای عمومی
				۸۰/۹	۹,۰۷۱/۳	۱۱,۲۱۸/۲	۱- اعتبارات عمرانی
				۱۰۰	۱۸۸۴۱/۱	۱۸,۸۳۰/۷	۲- اعتبارات جاری

مأخذ: لایحه بودجه ۱۳۷۵ و قانون بودجه ۱۳۷۴

در بخش نخست این نوشتار، خلاصه‌ای از گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ ارائه شد. این گزارش که بایستی همه ساله توسط دولت تهیه شود، در واقع با هدف مقایسه عملکرد دستگاههای اجرایی با تکالیف مصوب آنها در قانون بودجه سال مزبور تنظیم می‌گردد. این ابزار که در قانون اساسی پیش‌بینی شده وسیله‌ای است که با استفاده از آن می‌توان از میزان مطابقت عملکرد دستگاهها با مصوبات قانون بودجه آگاهی یافت این امر باعث تقویت انضباط مالی و حسن استفاده از اموال و امکانات کشور شده و زمینه ایجاد انضباط اقتصادی را فراهم می‌نماید.

با توجه با اهمیت موضوع، انتظار بر این است که در تهیه گزارش تفریغ بودجه همان‌گونه، که در قانون اساسی نیز تأکید شده، سعی و تلاش جدی از سوی مسؤولین امور صورت پذیرد و دستگاههای اجرایی همکاری لازم را در این زمینه مبذول نمایند، اما ظاهراً این مهم در عمل چندان جدی تلقی نمی‌شود. به طوری که تفریغ بودجه مربوط به سال ۱۳۷۰، در سال ۱۳۷۳ یعنی با ۲ سال تأخیر منتشر شده است. سوای از این مسأله، شواهد دال بر این است که زمینه‌های تهیه یک گزارش تفریغ بودجه کامل به هیچ وجه فراهم نیست به طوری که در تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ مشاهده می‌شود فقط بابت ۲۳ درصد اعتبارات جاری و ۳۳/۶ درصد اعتبارات سرمایه‌گذاری ثابت متمرکز صورتحساب در موعد مقرر ارائه شده و بسیاری از شرکتها مؤسسات و سازمانهای دولتی نیز در موعد مقرر صورتهای مالی خود را یا اصلاً تهیه نکرده‌اند و یا در صورت تهیه به تأیید مراجع صلاحیتدار نرسانده‌اند. به عنوان مثال از ۳۳۴ شرکت دولتی که در سال ۱۳۷۰ از بودجه عمومی استفاده نموده‌اند، فقط ۴۳ شرکت حساب پس داده‌اند که این شرکتها فقط ۸/۷۵ درصد از کل درآمد شرکتهای دولتی را در اختیار داشته‌اند و ۱۱۳ شرکت دولتی صورتهای مالی خود را تهیه نموده ولی در موعد مقرر به تصویب مراجع صلاحیتدار نرسانیده‌اند. بنابراین چنین استنباط می‌شود که دستگاههای اجرایی اهتمام لازم را در انجام این امر بخرج نمی‌دهند و این مسأله باعث شده گزارش تفریغ بودجه در زمان مقرر تهیه نگردد.

از طرف دیگر گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۷۰ حاکی از آن است که عملکرد دستگاههای اجرایی که صورتحساب ارائه و حساب پس داده‌اند انحراف بسیار زیادی از قانون بودجه دارد، به طوری که کمتر مواردی دیده می‌شود که بین عملکرد دستگاهها و قانون انطباق وجود داشته باشد. موارد عدم انطباق به خصوص در مورد بانکها و شرکتهای دولتی مشهودتر است. به عنوان نمونه، در حالی که پیش‌بینی می‌شد بانکها و شرکتهای (حساب داده) تنها مبلغ ۲۵۲ میلیارد ریال از ذخایر و اندوخته‌هایشان را در سال مزبور به عنوان منبع استفاده نمایند، در عمل مبلغ ۱,۳۹۸ میلیارد ریال استفاده نموده‌اند. یا طبق گزارش حسابرسی، معادل ۹۵۲ میلیون ریال از وام خارجی استفاده شده که به هیچ وجه در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ پیش‌بینی نشده بود. و ۶ بانک معادل ۶۷۹ میلیارد ریال از منابع خود را صرف افزایش داراییهای جاری نموده‌اند که طبق قانون مبلغی برای این امر پیش‌بینی نشده است. نمونه‌های فوق به نوعی حکایت از عدم وجود انضباط مالی در عملکرد دستگاههای اجرایی دارد.

در بخش دوم نوشتار، عملکرد بودجه عمومی دولت با قوانین بودجه سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ مقایسه شده است این مقایسه فقط به بیان تحقق یا عدم تحقق مبالغ پیش‌بینی شده در قانون بودجه سالهای فوق می‌پردازد لیکن به دلایل عدم تحقق و یا کیفیت آن نپرداخته و همانگونه که عنوان شد، علت آن عدم تهیه

و انتشار گزارشهای تفریغ بودجه در موعد مقرر است.

بر اساس مقایسه فوق مشخص می شود که در سال ۱۳۷۱، در سر فصل درآمدهای عمومی، پیش بینی قانون تنها در بخش مالیاتها و نفت و گاز تحقق یافته است. هزینه ها از محل درآمدهای اختصاصی، به واسطه تحقق بالاتر این بخش درآمد نسبت به پیش بینی قانون حدود ۳۰ درصد بیشتر انجام شده است. در این سال فقط ۷۳/۶ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته است.

در سال ۱۳۷۲، فقط ۸۶/۵ درصد از درآمدهای عمومی پیش بینی شده وصول گردیده که علت آن عدم تحقق کامل درآمدهای مالیاتی، نفت و گاز و فروش کالا و خدمات بوده است. در مقابل پیش بینی شده بود که بالغ بر ۸۰ درصد درآمدهای اختصاصی دولت از محل حق بیمه و کمکهای دریافتی تأمین شود که وصول حدود سه درصد بیشتر از این منبع سبب گردیده که در سال مزبور درآمدهای اختصاصی حدود ۲ درصد بالاتر از پیش بینی قانون بودجه وصول شود.

عملکرد دولت در بخش هزینه در سال ۱۳۷۲ حاکی از آن است که فقط ۸۴ درصد اعتبارات پیش بینی قانون از محل درآمدهای عمومی تخصیص داده شده و این کاهش فقط منجر به کاهش هزینه های عمرانی شده است ولی هزینه های جاری تغییری نیافته است. اعتبارات عمرانی فقط ۴۰ درصد هزینه های دولت را در سال ۱۳۷۲ تشکیل می دهد که از این مقدار نیز عملاً فقط ۶۶/۳ درصد هزینه شده است.

در سال ۱۳۷۳، وصول ۲۱/۷ درصد بیشتر از مبلغ پیش بینی قانون بودجه در بخش درآمدهای حاصل از نفت و گاز باعث شده که اولاً وصولی درآمد عمومی به میزان پیش بینی قانون بودجه نزدیک شده و ثانیاً سهم این بخش در درآمد عمومی دولت از ۵۸/۹ پیش بینی قانون به ۷۲/۶ درصد افزایش پیدا کند. وصولی درآمد از بخشهای مالیاتها، مالکیت و انحصارات، فروش کالا و خدمات و حق بیمه و کمکهای دریافتی بسیار کمتر از مبلغ پیش بینی قانون بودجه سال ۱۳۷۳ بوده است. در این سال همچنین، فقط ۸۰/۲ درصد درآمدهای اختصاصی وصول شده که علت آن کاهش وصولی درآمد حاصل از خدمات بوده است. (درصد تحقق ۲۴/۴ درصد پیش بینی قانون بودجه بوده است.) عملکرد دولت در بخش هزینه ها نشان می دهد که ۹۲/۹ درصد اعتبارات مصوب قانون بودجه سال ۱۳۷۳ تخصیص داده شده است و در حالی که اعتبارات جاری پیش بینی شده به طور کامل هزینه شده ولی هزینه های عمرانی کاهش یافته و فقط ۸۰/۹ درصد مبلغ مصوب بوده است. با بررسی عملکرد بودجه عمومی دولت در سالهای ۱۳۷۱، ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ در بخش هزینه ها مشخص می شود که اگر کاهشی در رقم اعتبارات صورت گیرد، این کاهش بیشتر متوجه اعتبارات عمرانی بوده تا اعتبارات جاری. یعنی دستگاههای اجرایی متمرکز کاهش و کسری بودجه خود را از طریق کاهش هزینه های عمرانی تأمین می کنند.

کلام نهایی اینکه دلیل عمده عدم تهیه گزارش تفریغ بودجه در موعد مقرر بیشتر از هر چیز ناشی از عدم ارائه و یا ارائه ناقص و با تأخیر گزارشها و اسناد لازم از سوی دستگاههای اجرایی است. و در آن بخش هم که تقریباً گزارش تفریغ بودجه تهیه می گردد به خوبی عدم تحقق مصوبات قانون و اهداف قانونگذار مشهود است. به هر حال پیشنهاد می شود که نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی بر تهیه به موقع و کامل گزارشهای تفریغ بودجه تأکید ورزند که قدر مسلم تحقق این امر گام بسیار موثری در جهت انضباط مالی و حتی اقتصادی خواهد بود.

منابع و مأخذ:

۱- گزارش تفریح بودجه سال ۱۳۷۰ دیوان محاسبات کشور مرداد ماه ۱۳۷۳

۲- قانون بودجه سال ۱۳۷۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۷۴ و لایحه بودجه سال ۱۳۷۵